

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Od cesarja bil je na Turško v Carigrad odposlan nov poslanik baron plem. Calice. Pravijo, da je to pomenljivo, ker se ondi pripravljajo velevažni dogodki. Srbski knez Milan je se od cesarja poslovil in odpotoval k nemškemu cesarju v kopališče Ems. — Bivši minister Stremajer je podoben kosu kruha na obeh straneh s putrom pomazanemu, ki vselej padne na mastno stran, vrzi ga kamor hočeš. Postal je namreč podpredsednik najvišjemu sodišču na Dunaji z letno plačo 10.000 fl. — Deželni zbori povsod strmijo nad strahovito naraslimi stroški za ljudske šole. Da bi pa priznali, da so nove šolske postave vso nevoljo zakrivile, tega pa ne! Vendar vse zvijanje ne pomaga nič. V Gradci so konservativni poslanci zbornico zapustili, ko je šolska reč prišla v obravnavo. Liberalci so si župo skuhal, pravijo, naj jo sami polockajo; jednako storili so tudi ob vprašanji, kako primanjkljaj pokriti? Knez Alfred Liechtenstein je liberalcem še poprej očital, da so nezaslišano kratkovidno gospodarili, da ne zastopajo ljudstva, ampak ga le teptajo (Volkszertrötung), kar je liberalce tako pehuilo, da je predsednik Kaisersfeld knezu dal ukor, za kar se vé knez malo mara. Resnico je pa vendar povedal. — V Linci so liberalci sklenili čudno postavo za siromake; vsaka srenja mora postaviti hišo siromašnico, za vsakega siromaka dostojno po njegovem prejšnjem stanu skrbeti. Konservativni poslanec je srdito ugovarjal, naj še sklenejo, da se ima vsak sirotek po fiakerji zapeljati v nove siromašnico. Postava kedaj potrjena bo silnih novih bremen srenjam naložila. Tirolski konservativni poslanci so pa deželnemu odboru naložili preiskavati uzroke, zakaj kmetski stan propada, in navetovati sredstev, s katerimi bi se temu moglo v okom priti. — Velik škandal zakrivali so nemčurji v deželnem zboru kranjskem. Navetovali so, naj zbornica deželnemu glavarju Kalteneggerju, ob enem glavarju vseh kranjskih nemškutarjev, izreče zahvalo v imenu dežele. Slovenski poslanci so ugovarjali, a potem zapustili zbornico. Svitli cesar so zaukazali, da se ima slovenska nižja gimnazija v Kranji zopet ustanoviti. To je Slovence močno razveselilo. Goriški zbor je končan. Dalmatinski zbor je sklenil prositi, naj se ubogim duhovnikom plača enkrat uredi. Gališki zbor je katehetom v podporo dovolil 24.000 fl. Budimpešta magjarska nakapa si novega dolga 6 milijonov. V bereški županiji umirajo ljudje gladu; kar je pa zdravega in mlajšega človeštva, to beži v Ameriko; tolika je sreča liberalne dobe Tiszajeve na Ogerskem. V Zagreb je došel kalvinski pastor Djaniška, da bo Hrvate magjarski učil na vseučilišči. Narodna stranka hrvatska je se razcepila zaradi nesrečne nove nagodbe z Magjari. Poslanec in magjaron Miškatovič popustil je uredovanje „Obzora“.

Vnanje države. Francoski freimaurerji so dne 30. jun. iztirali vse jezuite. Sedaj hočejo uže segnoti po frančiškanih, kapucinih, naposled bodo zatrli vso javno katoliško službo božjo. Jezuitje sicer tožijo pri sodnijah, ali iti si vendar morali. Lepo bilo je, da so najodličnejši katoliški gospodje spremljali jezuite, in branili zoper naščuvano družal freimaurersko. Mnogi izmed jezuitov bili so izgnani iz lastnih podedovanih bramov, policija je povsod našla vse zaprto in dala vrata in dveri trgati. Še vojaki so morali iti pomagat. To je res žalostno, da se katoliški kristijani po freimaurerskih antikristih dajo tako spriditi. — V Belgiji gospodujejo tudi freimaurerji in so dosedanjega poslanika pri papežu pozvali nazaj. — Evropske velevlade so na berlinskem shodu sklenile, naj turški sultan prepusti Grkom Tesalijo in Epir, Črnogorcem Dulcin, Armencem dovoli samouprave, sploh vsem kristijanom enakih pravic s Turki. Zoper to brani se pa vsa turška in mohamedanska kri; sultana v Carigradu hočejo ubiti, ako bi se vdal. Zato pripravljajo se Turki resno na boj. Pravijo da bo to zadnji turški boj v Evropi. Bati je se res močno, da še enkrat turška besnost pouzroči strahovito krvi prelivanje. V Novempazarji so mohamedanski Albanci umorili Hasan-pašo, ker jim je branil kristijane klati. Vsa Albanija in skoro vsa Turčija je podobna bojnemu taboru. A tudi Grki se orožajo, Bolgari in Črnogorci. Veliko tisoč ruskih vojakov je baje uže v Šumnu, Varni, Ruščuku in Sofiji, da pomagajo združiti vse Bolgare. Grška vojska šteje 45.000 mož. Povsod nabirajo prostovoljcev in v Tesaliji in Epiru pričakujejo, da se jim pridruži 15.000 greških vstašev. Ker pa tudi Angleži, Italijani, Francozi nekako sumljivo okoli Turka vobaja in se jim vidno sline cedijo po kakšnem kosu turških dežel, tudi Avstrijanci in Rusi ne bodo rok križem držali. Mogoče da zavoljo turških zadnjih kostij pokne vesoljni, svetovni boj!

Za poduk in kratek čas.

Štajerska in nemško-liberalno gospodstvo od 1. 1861—1881.

III. Bivši minister in saksonski lutrovec Beust pričel je pri nas šolsko-cerkveno „kulturno“ borbo. Završila je se s „Stremajerjevimi groši“ in dragim novim šolstvom. Kakor da bi liberalcem za petami gorelo, delalo je se povsod za „versko-nravno“ izomiko naše mladeži v novejši šoli. To pa ni zabranilo, da bi je minister Stremajer v dopisu do tirolskega namestnika ne bil imenoval: „brezverske šole“. Kmalu se ulije ploha novih šolskih paragrafov iz vseh zborov, prihrumi gosti dež brezštevilnih zaukazov in se vsiplje naposled prava toča šolskih potroškov in doklad. Celó liberalne gospode deželnega zbora bladna groza in drgetec sprehaja. Pravijo namreč ter v svojem poročilu

jamrajo: „*novo*, šletno šolanje naložilo je davkovec bremen, katera se niso naprej videla. (No, ali so liberalci pozabili računati?) ter žugajo moči deželne blagajnice na vse druge svrhe polomiti in katerih davkovec in deželna blagajnica dolgo prenašati ne morejo.“ Tako jamrajo očetje in botri nove šole, kar si naj za ušesa zapišejo vsi, ki nečejo ničesar slišati o skrčenji šletnega šolanja, o šolnini, o pravičnejšji razdelitvi šolskih potroškov; zlasti pa naj premislijo naslednje besede in številke! Nekdaj smo ljudske šole vzdrževali vsaka fara ali župnija svojo. Učiteljem za plačo in penzije in za druge šolske potrebe skrbela je šolnina, šolski normalni fond, učiteljski penzijski fond itd. Slednji ima sedaj na Štajerskem toliko premoženja, da presegajo dohodki daleč vse potroške in da se celih 29.000 fl. letos vzame v deželno blagajnico za šolske svrhe. Dalje ni bilo nekdanj nebenih krajin, okrajnih in deželnih svetov, nebenih dragih inšpektorjev, nebenih učiteljskih pripravnišč, in vender je stara šola zamogla toliko modrih liberalnih glav izbistriti, da se vsa Avstrija sveti v čarobnem svitu liberalnega napredovanja! Leta 1869. ne najdemo v deželnem proračunu nebenih potroškov za ljudsko šolo. Ti so vlezli pozneje in začeli strahovito naraščati, ko je novi deželni šolski svet začel delovati in ko so liberalni poslanci šolnino odpravili. Ob enem so okrajni zastopi davkovec nalagali šolskih doklad. Vrh tega so posameznim šolskim srenjam ostali prejšnji stroški za vzdrževanje šol; mnoge izmed njih so si nakopale še večjih bremen, ker so morale šole popravljati, širiti ali iznova staviti. Navedeno hočemo s številkami pojasniti. Upamo, da bodo tako čestiti bralci najleži sprevideli neizmerno breme, katero sedaj našo deželo štajersko teži zaradi nove, šletne šole. Potroški so namreč za leto 1881. sledeči: 1) lokalni stroški, t. j. oni, katerih imajo na računu in skrbi krajni šolski sveti; ti so znašali l. 1876. na vsem Štajerskem 358.435 fl., l. 1877. pa 348.486 fl. poprek smemo torej reči 352.000 fl. 2) okrajni stroški t. j. oni, katerih okrajni zastopi davkovec v okraji nalagajo, znašajo skoraj vedno več, drugo leto uže 315.000 fl.; 3) deželni stroški, t. j. oni, katerih vsej deželi odmerjajo deželni poslanci v Gradci; ti stroški naraščajo od leta do leta strašno, drugo leto znašajo 595.900 fl. 4) iz učiteljskega fonda porabi se ne za penzije, ampak poprek za ljudsko šolo 29.000 fl. 5) raznih dohodkov izračuni se 5500 fl. Ako sedaj soštejemo vse pod 1., 2., 3., 4., 5. navedene številke, poizvemo, da nas Štajerske ljudska šola v l. 1881 stane 1.287.400 fl., t. j. blizu 5krat več, nego pred 10 leti. Kam gre toliko denarja? To podrobno razložiti, tukaj prostora nimamo. Zato objavimo le, komu se iz deželne blagajnice zajeti denarji izplačujejo. 1) Plača z opravnimi dokladami vred učiteljem znaša 820.000 fl. (letos 792.000 fl.) 2) remuneracije ali darila za poduk v francoščini in angleščini v de-

kliških šolah v Gradci in Mariboru 400 fl. 3) remuneracije učiteljicam za ženska ročna dela (šivanje, vezanje) 30.000 fl. 4) večji potroški vsled pomnoženih šolskih razredov in novih učiteljskih služeb 30.000 fl. (letos 25.000 fl.), 5) službenske doklade učiteljem 50.000 fl. (letos 40.000 fl.), 6) remuneracije marljivejšim učiteljem 1200 fl. (letos 1000 fl.), 7) podpore 1000 fl. 8) za okrajne učiteljske knjižnice 2000 fl., 9) za okrajne učiteljske konference 4000 fl., 10) za razne potrebe 800 fl.

Rekli smo, da znašajo vsi potroški 1.287.400 fl. Vendar to še ni vse. Všteti imamo še one denarje, kateri se za štajersko šolstvo plačujejo iz državne blagajnice, namreč za učiteljska pripravnišča, za inšpektorje in deželni šolski svet v Gradci. To poizvemo iz državnega proračuna. No, učiteljsko pripravnišče v Mariboru potrebuje na leto po 20.000 fl., graško 23.000 fl., graško pripravnišče za učiteljice 20.000 fl., mariborski kurs za učiteljice ročnih del 1200 fl. Deželni šolski svet s vsemi inšpektorji (prej so debanti nadzorovali šole zastoj) potninami šolskih svetovalcev itd. znaša po 58.000 fl. Tako smemo reči, da stane nova ljudska šola na Štajerskem uže po 1.429.600 fl. na leto. Temu dostavimo še v malo ljubeznjivo tolažbo preobloženim davkovec čudno-modri izrek zvedenih liberalnih gospodov v deželnem odboru. Pravijo namreč v svojem poročilu, da še nismo priplazili do vrhunca vseh potroškov. Do tje pririjemo še komaj v 8. letih, ko bo nova šolska postava povsod popolnem izpeljana. Do tiste dobe bodo šolski potroški vsako leto naraščali do kakšnih 410.000 fl., dokler ne dokipijo do stalne svote vseh stroškov za ljudsko šolo: 1.839.600 fl. Mislimo, da bi to vsakako presilno bilo za Štajersko, ki šteje le 1.150.000 duš, starih in mladih. Sicer pa nečemo svojega mnenja nikomu vsilevati. Naj si reč premisli vsak sam. Številke so jasne dovolj. To pa vemo, da bo vse tako lezlo po slabi poti naprej, dokler bodo v deželnih zborih neopravičeno večino imeli sedanji liberalci.

Smešničar 28. Bil je nekde hud uradnik, ki skoraj ni bil prav zdrav, ako se ni nad kom skregal. Nekokrat ošteje kmeta rekoč: kako se upate pred mene stopiti neobrit? „Gnadjivi gospod, zavrne kmet, ne zamerite mi, z doma sem šel obrit, toda tukaj sem moral čakati in čakati, da so mi zopet dolge baruse izrastle“.

Razne stvari.

(*Svitli cesar*) so darovali 50 fl. gasilnemu društvu pri sv. Petru v Savinjskej dolini.

(*Kat. podporna društva za šolske sestre v Celji*) so darovali: 1) V. č. g. Jurij Bezenšek, župnik v Čadramu 10 gld. 2) Prekoršekova hiša na Zgornji Hudinji 10 gld. 3) Neimenovan dobrotnik iz Slovenje Bistrice 5 gld. 4) Po č. g. P. Donatu 5 gld. 5) Č. g. Miha Strašek, kaplan v Mozirji 2 gld. 10 kr. 6) Neimenovan iz Vojnika 2 gld. 7) in 8)